

Lege begrippen

Een variant van gesprek waar vaak te weinig aandacht voor is, is het nachtelijke gesprek, als je wakker ligt en je zorgen maakt over iets. In het duister zijn er verschillende stemmen die elkaar bestrijden. En jij zit daartussen, gemengeld, je kunt niet kiezen, terwijl het toch moet. 'Twee zielen wonen, ach!, in mijn borst,' schreef Goethe, 'de ene wil van de andere los. De ene klampt zich vast aan de aarde, de andere reikt uit naar een hogere waarde.' En je ligt maar te piekeren, rondjes te draaien in je hoofd.

Ik moest een keer een vacature zien te vullen. Er waren uit de sollicitatieprocedure twee kandidaten overgebleven, met heel verschillende kwaliteiten. Welke zou het beste zijn op die plek, voor de vakgroep, voor het vak? Ik kon niet kiezen, nergens was een beslissend argument vinden. En ik was bang de foute keuze te maken, er stond veel op het spel. Her en der vroeg ik om raad. Uiteindelijk volgde ik het kompas van een buitenstaander tegen wie ik opkeek. Het bleek al snel de foute beslissing te zijn. Ik heb er jarenlang spijt van gehad.

Het probleem was, denk ik nu, achteraf, dat ik mijn eigen ongewisheid niet verdroeg. Ik zocht een houvast dat niet te vinden was buiten mijzelf. Ik durfde niet te koersen op mijn eigen, onbeargumenteerde voorkeur. Als het fout ging moest iets of iemand de schuld kunnen krijgen, in plaats van ik. De vraag die mij gesteld werd kon ik domweg niet zelf dragen.

Pas veel later ben ik gaan beseffen dat dit nu net het cruciale punt is van een filosofisch gesprek, de zoektocht naar waar je niet slechts een schim bent van jezelf, een schaduw in een wereld van lege begrippen en afgeschoven verantwoordelijkheid, maar een levende werkelijkheid, iemand die zichzelf draagt.

Ik las ooit een interview in de krant met Jenny Arean, de bekende cabaretière en zangeres. Ze had op haar 74e een prijs gekregen voor haar hele oeuvre. Een van de vragen die de interviewer stelde was wat ze haar leerlingen op de Kleinkunstacademie leerde. Arean antwoordde dat je een lied niet uit het niets zingt. 'Je hebt mensen die gaan staan, beginnen met zingen, terwijl je denkt: „Stem als een kanarie, helemaal geweldig, maar raken doet het niet". Omdat het niet gevuld is.' Daar ging het haar om, dat een stem, een optreden 'gevuuld' moest zijn.

Wat betekent dat precies, gevuld? Iedereen kent de ervaring en toch is het lastig er de vinger op te leggen. Kant zegt: begrippen zonder ervaring zijn leeg, ervaring zonder begrippen is blind. Dat is het hele eieren eten. Daar lig je 's nachts wakker van, van de vraag welke begrippen gevuld zijn.